

Vår store utfordring knytt til demografi og helse – korleis sikre berekraftige tenester i fellesskap?

Folket i Stad

Utviklinga i samfunnet vårt fører til at det vert færre barn og unge, færre i yrkesaktiv alder og fleire eldre.

(Sjå fremtidsverktøyet til KS for din kommune
<https://www.ks.no/fagområder/innovasjon/norge-2040/>)

Færre barn 2022-2035

0 ÅR
Frå 106 til 86
Nedgang
-19%

1-5 ÅR
Frå 517 til 478
Nedgang
-7,5%

6-12 ÅR
Frå 814 til 725
Nedgang
-11%

13-15 ÅR
Frå 353 til 345
Nedgang
-2%

16-19 ÅR
Frå 482 til 448
Nedgang
-7%

Færre i yrkesaktiv alder 2022-2035

20-44 ÅR
Frå 2713 til 2509
Nedgang
-7,5%

45-66 ÅR
Frå 2694 til 2496
Nedgang
-7,5%

2022

Enda færre i yrkesaktiv alder 2035-2050

20-44 ÅR
Frå 2509 til 2212
Nedgang
-12%

45-66 ÅR
Frå 2496 til 2467
Nedgang
-1%

2035

2050

Fleire eldre 2022-2035

67-79 ÅR
Frå 1276 til 1462
Auke
14,5%

80-89 ÅR
Frå 449 til 727
Auke
62%

90+ ÅR
Frå 123 til 188
Auke
53%

2022

Færre yngre eldre, enda fleire eldre 2035-2050

67-79 ÅR
Frå 1462 til 1342
Nedgang
-8%

80-89 ÅR
Frå 727 til 882
Auke
21%

90+ ÅR
Frå 188 til 365
Auke
94%

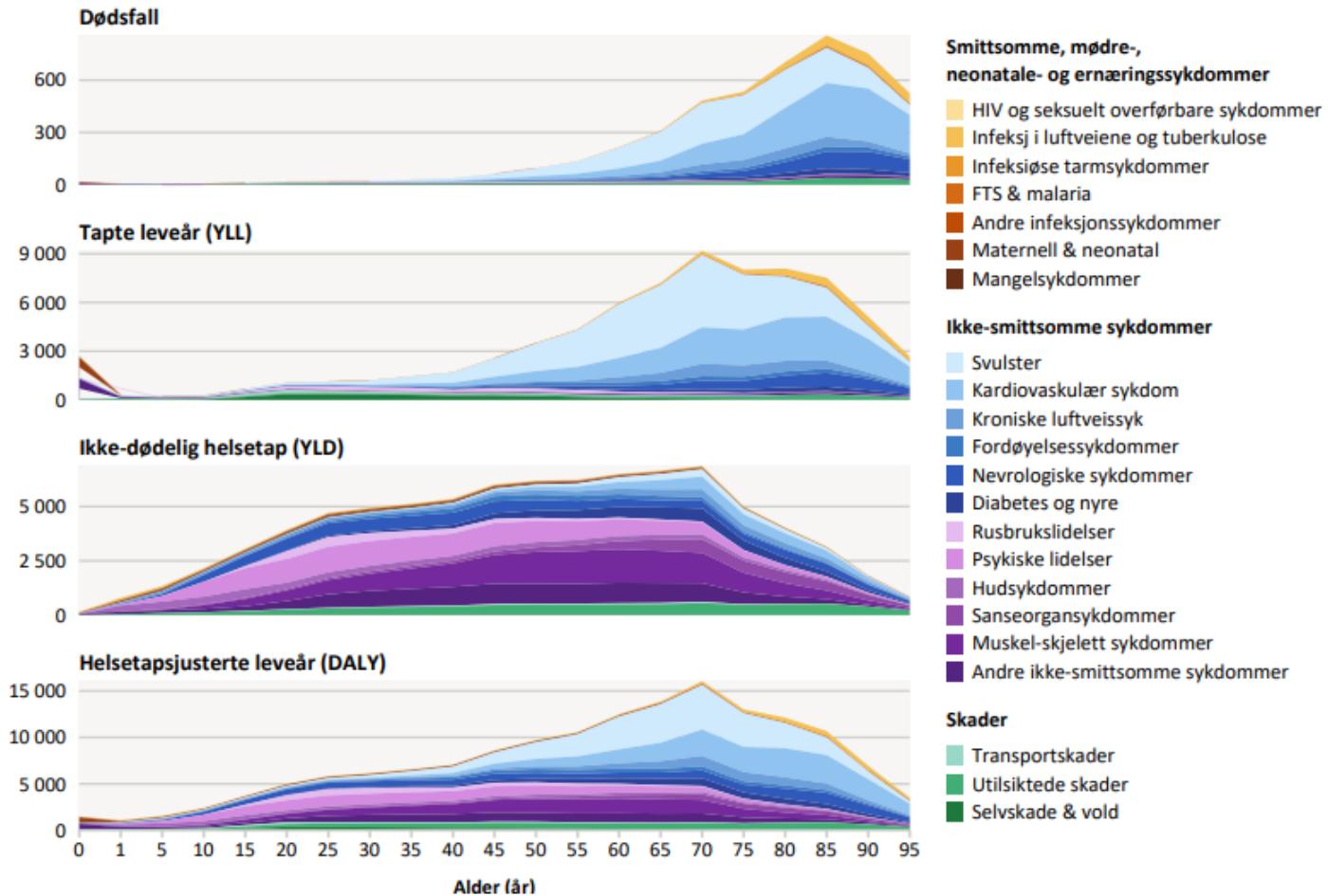
2035

2050

Helsetilstand

Helsa vår blir stadig bedre. Best helse finn vi blant dei med lang utdanning, god inntekt og som lever i parforhold.

Ikkje-smittsom sjukdom er den største årsaka til tap av helse og leveår. Forekomsten er høgast i aldersgrupper rundt 70 år.

Konsekvensen

Denne utviklinga i demografi og sjukdomsbyrde vil auke behovet for tilsette i helse- og omsorgssektoren.

Dette vil ha konsekvensar for tilgang på arbeidskraft for andre offentlege tenester og for private næringer.

Berekrafa i velferdsmodellen er avhengig av at det er rom for private næringer til å utvikle seg. Tilgang på arbeidskraft er ein viktig føresetnad for dette.

Det er mogleg å tilnærme seg utfordringa ved å forsøke å unngå utviklinga eller ved å forsøke å redusere negative konsekvensar av utviklinga.

Alternativ 3:

Løyse samfunnet sine behov på nye måtar og endre på offentlege tenester

Endre utviklinga eller handtere utviklinga?

Alternativ 1: Få fleire yrkesaktive

Kan kommunen føre ein politikk som gjev fleire yrkesaktive?

Ja, kommunen kan legge til rette for ein del av desse løysingane, men kan i liten grad endre utviklinga.

Samfunnsutviklinga som heilskap, inkludert nasjonal politikk og individuelle val er meir styrande for utviklinga enn kommunen sin politikk.

Konkurransen om arbeidskrafta er hard. Arbeidskraft må sjåast i eit regionalt persektiv. Det vil seie at tilflytting frå nabokommunar ikkje vil gje meir arbeidskraft i regionen.

Fleire yrkesaktive avhenger av samfunnsutviklinga og individuelle val, ei endring vil kreve brei innsats frå fleire aktørar i samfunnet.

Løysing 4:

Auke den yrkesaktive delen av innbyggjarane (100% i 100%, bedre helse og lengre i jobb)

Endre utviklinga eller handtere utviklinga?

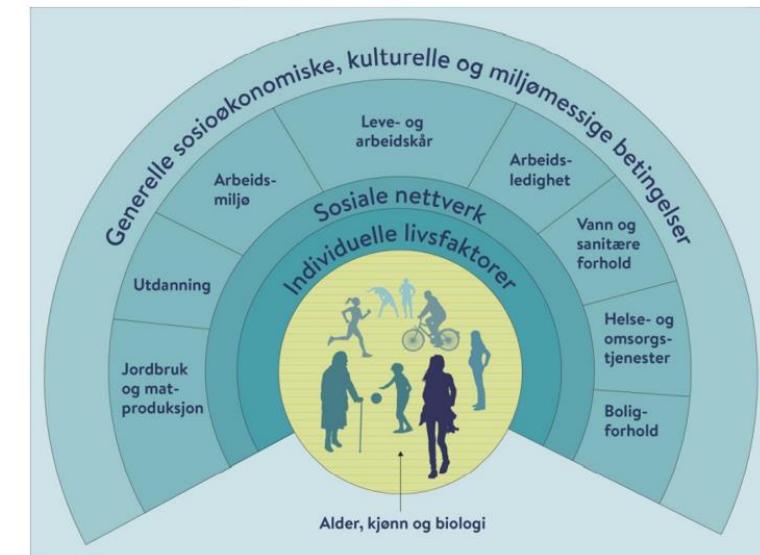
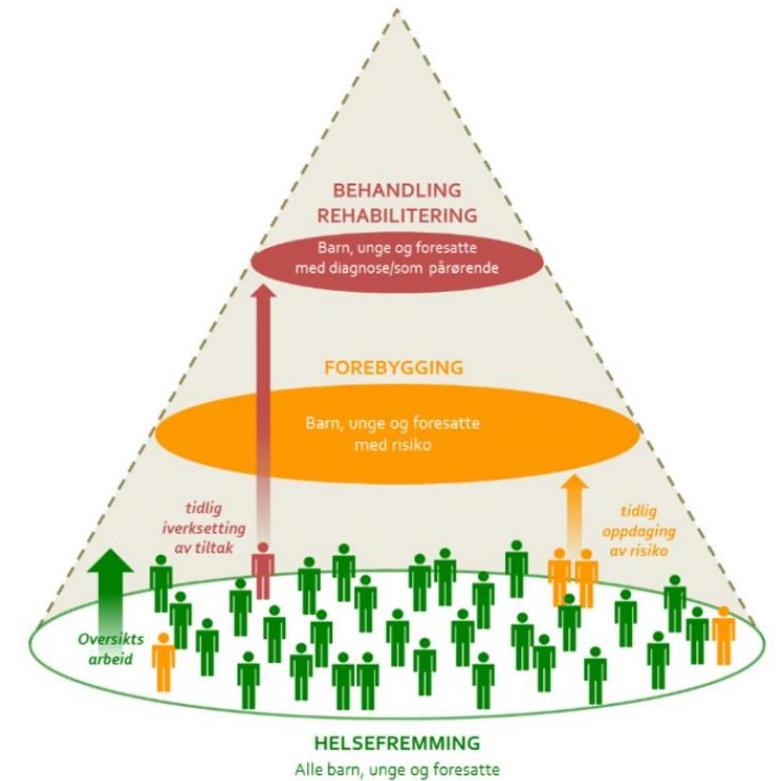
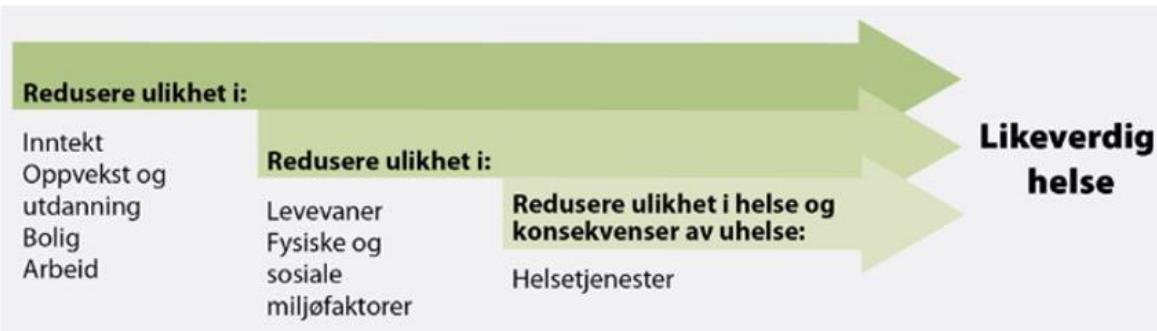
Alternativ 2: Redusere sjukdomsbyrden ved å bedre folkehelsa, spesielt innanfor ikkje-smittsone sjukdomar

Kan kommunen føre ein politikk som gjev bedre folkehelse?

Ja, kommunen kan vere med å legge til rette for eit helsefremmande samfunn som på lang sikt kan endre utviklinga. Eit helsefremmande samfunn vil auke livskvaliteten for mange og på sikt redusere behovet for behandling og rehabilitering. På kort sikt kan vi ikkje endre utviklinga då grunnlaget for god helse vert lagt i tidlege leveår og konsekvensane kjem i seine leveår.

Ei utvikling som gjev bedre folkehelse vil føre til at ein mindre del av arbeidskrafta vert bunden til helse- og omsorgssektoren, noko som vil gje bedre vilkår for andre private og offentlege verksemder.

Bedre folkehelse avhenger av samfunnsutviklinga og individuelle val, difor vil endring kreve brei innsats frå fleire aktørar i samfunnet.

Endre utviklinga eller handtere utviklinga?

Alternativ 3: Løyse samfunnet sine behov på nye måtar og endre på offentlege tenester

Kan kommunen føre ein politikk som løyser samfunnet sine behov på nye måtar og endrar på offentlege tenester?

Ja, samfunnsutvikling, oppvekst og helse og omsorg er kommunen sine kjerneområder og utgangspunktet for politisk engasjement.

Det vil vere avgjerande å finne ein balanse mellom korleis vi skal drive tenestene og kor mykje arbeidskraft som skal nyttast opp i mot dei ulike tenestene. Det er viktig å fortsette å behandle og rehabilitera dei som har behov for det, samtidig som vi tar tak i den store utfordringa det er å arbeide helsefremmende og endre tenestene slik at vi har nok arbeidskraft både til helse- og omsorgstenester, til andre offentlege tenester og til private næringar.

KOMMUNE 1.0

«Kommunen bestemmer»

KOMMUNE 2.0

«Brukeren bestemmer»

KOMMUNE 3.0

«Vi skaper sammen»

Ja, takk - alt saman!

Det er viktig å handtere på kort sikt og endre på lang sikt. For å oppnå endring på lang sikt må vi gjere ting annleis allereie i dag.

Stad kommune må arbeide parallelt med alternativ 1, 2 og 3.

Kommunen sine roller og handlingsrom vil variere og må sjåast i samanheng med kommunen sine ressursar.

Kommunen har ansvar for å velge langsiktige og heilskaplege løysingar som bidrar til å løyse samfunnet sine behov. Det vi gjer i dag påverkar korleis vi får det i framtida. Samfunnsutvikling skal bidra til å nå FN sine berekraftsmål.

Vi må finne ut i kva grad kommunen skal ha ei rolle, eventuelt om det er andre ressursar som bør aktiviserast for å løyse utfordringane.

- Folkevalte
- Tilsette i helse og omsorgstenestene
- Tilsette i kommunen
- Innbyggjarar
- Frivillige
- Næringsliv
- Kulturliv
- Idrettsliv
- Brukarorganisasjonar
- Brukarutval
- Helse Førde
- Nabokommunar
- Tenestemottakarar
- Pårørande

Aktuelle tema i arbeidet med kommunedelplan for helse og omsorg

Viktige tema i vidare planarbeid

Auka sjukdomsbyrde og avgrensa tilgang på arbeidskraft.

På lang sikt må vi arbeide for å redusere sjukdomsbyrden og auke tilgangen på arbeidskraft - redusere utfordringa.

På kort sikt må vi handtere desse utfordringane ved å endre på helse- og omsorgstenestene - tilpasse oss til utfordringa.

Etablere modell for å fremme helse i alt vi gjer, for heile samfunnet og kommuneorganisasjonen

Auke kunnskap om

- korleis fremme helse i alt vi gjer
- kva faktorarar som gjev risiko for sjukdom, og korleis redusere risiko for å utvikle sjukdom, inkludert samanhengen mellom levevanar og ikkje-smittsame sjukdomar
- tidleg innsats, aldersvenleg samfunn (for heile livet), rom for frivillige

Diskutere korleis vi kan løyse samfunnet sine behov på måtar som tar høgde for auka sjukdomsbyrde og avgrensa tilgang til arbeidskraft (nye arbeidsformer?)

Diskutere kommunale helsetenester og korleis sikre framtidig berekraft i desse ved auka sjukdomsbyrde og avgrensa tilgang til arbeidskraft

Med DEG i fokus!

Eid kommune

HELSE I ALT DU GJER - din val påverkar helsa di

“

Helse i alt du gjer - dine val påverkar
Det er eit mål for kommunen som tenesteytar at **du** som innbyggjar skal ha høg grad av eigenmestring i kvardagen. For å oppnå betre helse er det ein føresetnad at du og dei andre innbyggjarane har forståing for og kunnskap om at det er helse i "alt du gjer".

Planarbeid helse og omsorg 2018-2030

Med DEG i fokus!

Eid kommune

GODE HELSE OG OMSORGSTENESTER - der du bur

“

Fokus på tidleg innsats og forebygging
Grunnlaget for at **du** som innbyggjar skal ha eit godt liv og ei god helse vert lagt allereie i tidleg barndom. Kommunen skal ha som mål å gje alle ein best mogleg start på livet, og jobbe førebyggande for å sikre eit godt, trygt og sunt livsløp.

Planarbeid helse og omsorg 2018-2030

Med DEG i fokus!

Eid kommune

GODE HELSE OG OMSORGSTENESTER - der du bur

“

Det offentlege må jobbe smartare - på alle nivå
Oppgåvene må løysast og tilpassast **deg** gjennom eit tverrsektorielt teamarbeid - der blant anna teknologisk assistanse/velferdsteknologi er ein integrert del av tenesteytinga.

Planarbeid helse og omsorg 2018-2030

Med DEG i fokus!

Eid kommune

EIN DEL AV SAMFUNNET - engasjert i kvardagen

“

Livskvalitet og meistring i kvardagen
Ei meistringsfull livsutfalding for **deg** som innbyggjar er heilt sentralt i helse og omsorgstenestene. Det viktigaste målet er ikkje berre god helse. - Livet i kvardagen er også eit viktig fokusområde for kommunen.

Planarbeid helse og omsorg 2018-2030

Med DEG i fokus!

Eid kommune

EIN DEL AV SAMFUNNET - engasjert i kvardagen

“

Gje rom til dei frivillige
Samfunnet sine fellesskapsløysningar føreset at **du** som innbyggjar også tek del i oppbygginga og utforminga av det offentlege tenestetilbodet. Eit aktivt og levande samfunn der frivillig arbeid i lag, nettverk og organisjonar har gode tilhøve vil styrke gode samarbeidsløsingar og kollektive handlingar i lokalsamfunnet.

Planarbeid helse og omsorg 2018-2030

Stad kommune sin samfunnsdel gjev overordna føring for samfunnsutvikling og det overordna samfunnsmålet er: Stad er eit livskraftig og trygt samfunn der vi alle dreg i lag.

Delmåla i samfunnsdelen dekker alle dei tre alternativa:

- Stad kommune skal vere ein så god kommune å bu i at folk ønsker å bli buande her og nye flyttar til.
- Stad kommune skal ha gode levekår og tenester for innbyggjarar i alle livsfasar og aldrar.
- Stad kommune skal innan 2030 ha 10 000 innbyggjarar - ein samla vekst på 6 % (55 innbyggjarar per år) fram til 2030.
- Stad kommune deltek i verdas felles innsats for å sikre sosial rettferd og god helse og for å stanse tap av naturmangfald og klimaendringar.

Overbygget er på plass i samfunnsdelen. Ein kommunedelplan skal vere strategisk og bygge vidare på den utviklingsretninga som er gjeve i samfunnsdelen.

Stad kommune er både demokratisk arena, samfunnsutviklar, forvaltar og tenesteytar. I kommunen sine planar er det gjort nærmere greie for val knytt til strategisk utvikling og kor aktiv rolle kommunen skal ha, t.d. legge til rette eller vere pådrivar.

Stad kommune mot 2030

Kommuneplanen sin samfunnsdel 2020-2032

Alternativ 1:

Få fleire yrkesaktive

Aktuelle planar som støttar opp om utvikling av gode oppvekst- og levekår bidrar til at kommunen legger til rette for at folk skal kunne bu og leve sine liv i Stad:

- Strategisk utviklingsplan
- Bustadpolitisk handlingsplan
- Strategisk utvikling av Nordfjordeid sentrum
- Kommuneplanen sin arealdel med tilhøyrande reguleringsplanar
- Plan for mottak av flyktningar og integrering
- Kommunedelplan for oppvekst
- Kommunedelplan for fysisk aktivitet, friluftsliv og idrett
- Kulturplan
- Kompetanse- og rekrutteringsplan
- Retningslinjer for heiltidskultur

Kommunedelplan for helse og omsorg går ikkje djupare inn på denne tematikken.

Kommunedelplan for helse og omsorg går djupare inn på delar av denne tematikken.

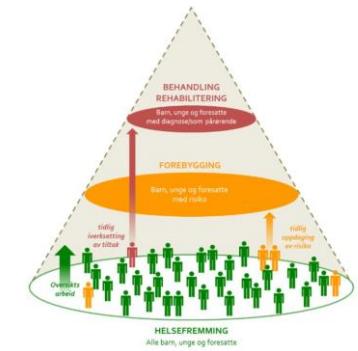
I arbeidet med kommunedelplanen for helse og omsorg er det behov for å etablere tankesettet om å **fremme helse i alt vi gjer** som den første og mest grunnleggande tilnærminga vi har - dette kan vi gjøre ved å nytte ein modell som viser korleis vi skal arbeide systematisk og kva skiljelinjer vi skal nytte, jf. figur under. Om vi skal lukkast med å bedre folkehelsa vesentleg, må heile samfunnet vårt forstå og nytte denne modellen.

Andre viktige tema i kommunedelplan for helse og omsorg vil vere å sikre at organisasjonen har **kunnskap om kva faktorar som gjev risiko for sjukdom og kva som kan gjerast for å redusere risiko for å utvikle sjukdom**. Behandling, rehabilitering og habilitering skjer på fagleg grunnlag - her er det ei ansvarsdeling mellom primær helsetenester i kommunen og spesialisthelsetenester i helseforetaka.

Aktørar i lokalsamfunnet har ei viktig rolle i å **skape sosiale fellesskap, arenaer for fysisk aktivitet og andre meiningsfulle møteplassar og aktivitetar som inkluderar og bidrar til god helse blant innbyggjarane**. Det er også mange som brukar si tid til å støtte andre i kvardagen.

Alternativ 2:

Redusere sjukdomsbyrden ved å bedre folkehelsa, spesielt innanfor ikkje-smittsone sjukdomar

Aktuelle planar som støttar opp om utvikling av bedre folkehelse bidrar til at sjukdomsbyrden i Stad kommune vert mindre:

- Strategisk utviklingsplan
- Bustadpolitisk handlingsplan
- Frivilligpolitisk plattform
- Leve heile livet - handlingsplan
- Strategisk utvikling av Nordfjordeid sentrum
- Kommuneplanen sin arealdel med tilhøyrande reguleringsplanar
- Plan for mottak av flyktningar og integrering
- Kommunedelplan for oppvekst
- Kommunedelplan for fysisk aktivitet, friluftsliv og idrett
- Kulturplan
- Temaplanar for vatn, avløp og overvatn
- Lokal transportplan
- Kompetanse- og rekrutteringsplan
- Retningslinjer for heiltidskultur

Kommunedelplan for helse og omsorg går djupare inn på denne tematikken.

Helsedirektoratet ser på [folkehelse i eit livsløpsperspektiv](#).

Regjeringa arbeider med ny Nasjonal helse- og samhandlingsplan, med eit overordna mål om å sikre "**sømløse pasientforløp**" og "**gode tjenester over hele landet**".

Fram til ny plan er på plass er det nasjonal helse- og sykehusplan 2020-2023 som gjev føringar, og her er det lagt vekt på "**pasientens helsetjeneste**", "**Hva er viktig for deg?**". Målet er at pasientar, pårørande og helsepersonell skal oppleve helse- og omsorgstenesta som i modellen under.

"Et hovedgrep i Nasjonal helse- og sykehusplan 2020-2023 er å opprette 19 helsefellesskap. Disse skal bestå av helseforetak og kommunene i opptaksområdet. Representanter fra helseforetak, tilhørende kommuner, fastleger og brukere vil møtes for å planlegge og utvikle tjenestene sammen. **Barn og unge, alvorlig psykisk syke, pasienter med flere kroniske lidelser og skrøpelige eldre skal prioriteres.**"

Alternativ 3:

Løyse samfunnet sine behov på nye måtar og endre på offentlege tenester

Hvor vil vi?

